

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 7

Tilleggsspørsmål nr.

Emne:

Oppskr. av:

(adresse):

Fylke: Telemark

Herad: Hovda

Bygdelag: Helgja midtbygd.

Gard: Ytterbøe

G.nr. 53 Br.nr. 3.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

Delvis. Start 73 år.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Gårdbr. Peder Helgen, her, 83 år.
 Halvor Kliset " 82 år og smabr. Ingeborg Jansens =
 her, 82 år.

SVAR

Skav.

1. Før 1850-1870 årene ble her mykje
 mye raskefor ved sia av naturen =
 høyet. Kløver (*Trifolium pratense* og hybrid-
 dem) + timothei (*Phleum pratense*) gjorde
 skogfret overflødig innbatt i tørrår (i år).

Raskefret skav er velkjent. I 1870-
 årene synes dyrka kløver og timothei
 å bli alm. her i bygda. Min far,
 Hans Simonsen Ytterbøe, fikk i 1880, Hans
 kajetat Kongens Diplom med Medaille
 for Jordbrug. Dette skyldes intens kløver-
 dyrking, menke harr.

2. Vi kaller skav og beit for skav
 for og raskefor. Navnet brum kjennes
 ikke.

3. Jeg skaver - skave - har skaver.

4. Nå skaves i alm. ikke. De eldre
 hister skav som regulært hjelpefor.

5. Man skaver mest osp derest alm.
 Den siste laiv-heat er her mindre
 av og må spares til bruk for men-
 neske i nødsår. (Barkelod-år).

Her på eiendommen står der 5-6 utgamle, mosegrodede almestær, men med friske grener. De har ant. stått der i hundreder av år og er betrakta som "hellige træ". Almestær fra dem er sikkert flere ganger blitt nytta - også til menneskekjøtt.

Rogn kan også skaves. Mindre her av denne art.

Ungfuru eller Tåll, som den kalles her, kvistes av og stykkes opp om vinteren og kastes inn til snøen. De står opp her og reinskaver stammen og kvist for bark. - Alm. ennå og lik arbeid for budea.

6. Kei.

7. Kjinner ingen rim.

8. Bare kua fikk skav. Lau og gjett skave selv omkring alle slags løvtrær foruten Furu (Tåll).

9. Skav fikk kua om vinteren og den blev sårpe. Ei sårpe ble laga i ei balje (leggja treså). Sårpe var en blanding av halmbark, høystubb og høysprø, poteter og poteteskrell, halvåttne epler + eppleskrell, skav og endelig hestemøtt. Den siste bestanddel ble nytta bare i vårknipe i slendige fjær. Da hanna man også opp kreke (*Triticum repens*) og henta reinlar til sårpe. Over blanningen blev helt varmt vann etter at den var godt saltet. Denne varme saltet lög (ein) var en delikatesse for kua. Man mente at kua melka mere når skav kom med i sårpe.

Trestlaget or kunne ikke bruges til skov.
Var der nogenlunde bra med alm på ein-
dommer, så skave man almebark for
kalvene. Skave blev den ene dag lagt
i lunkeent vann. Dagen efter blev barken
fakt fra og gitt kúa mens den seige,
slimete lag blev varmet og servert
kalvene.

10. Tåll hugges og fjernes heim om vinteren.
Osp hugges om hieten og lauves. Ung-
ospens stamme og grener bringes heim
på fire. Barken får da kúa og
resten går til huseid. Huseid finnes
ikke men hesjelauv.

11. Man henter pastefor fra skauen.

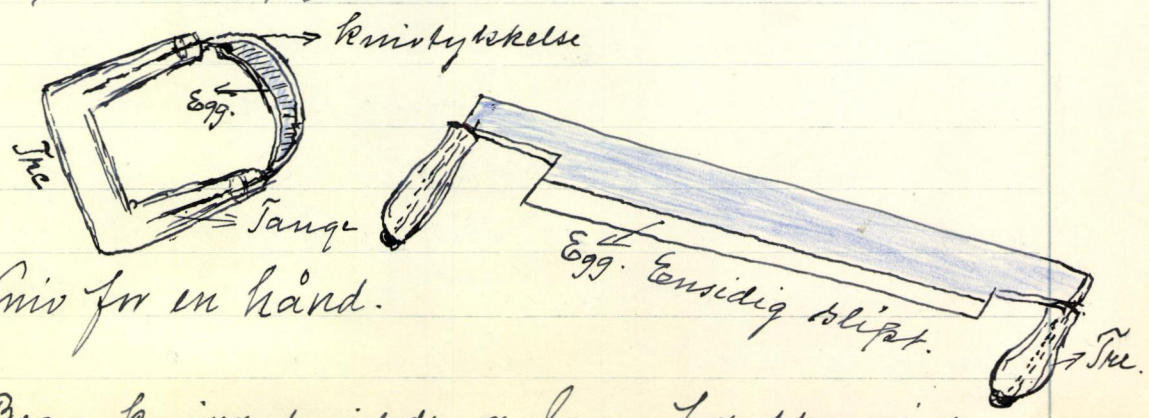
12. Veder selv henter skavved.

13. Ki.

14. Her er lave skogåser, så det er ikke
egentli noe hardt arbeid å hente skav-
ved, men surt i nnavind om vinteren.
Har ikke hørt at noen nyttar Langfredag
til skogarbeid.

15. Skaving holdt de gjerne til med
inne i stua. Karfolka utførte ar-
beidet.

16. De brukte skavkniv. Her på gården
er der 2 stiler.

Kniv for en hånd.

Begge kniver smiddede og laga for skaving.

Fynsleljå - brott har også vært nytta.

17. Her var nytta en meget lav skavtraktor.
Den var omkr. 20 cm. høi og lignet en
fabrikk med 4 kantet åpning i setet.

18. Skavtreet satte de ned i skavtraktoren
som blev støttet med føtter og legger.
Skavtreet hullet mot skuret og blev vel
også støtta av dette.
Skavhel er ukjent.

19. Skavoren satt i kubbestol. Kniven
blev katta mot skrene. Skavtreet stod
omkr. fast og kniven blev dradd langs
dette med den ensidige sliping opp.
Kniven gikk da aldrig ned i veden.
Var skavkniven laga for en hand
kunne de ulvsagt stille skavkjøppen
med venstre hand.

20. Veden etter skaving kalles
skavved.

21. Pære skav.

22. Man skaver både ^{griner,} fynne pinner,
og stammer av mindre trær. Barken
på store trær er ubrukkelig. Men
den gang man skavde i stor stil
var her sikkert ingen fynstikkasp.
Veden som skaves var alm. 1 alen (67 cm).
Den var passe i skomstein men måtte
halveres for ovner, da de kom.

#5

Forøvrig vil jeg bemerke at man
klarte seg med skonstein like til
for ca. 100 år siden. Og at de
eldste kunne fke treer på 1 alen.
(Store tillegg).

23. De store kalles kubb og de
tynne får navnet pinner.

Flertall for kubb - kubber.

24. Skavet skal være tynnt og minst
mulig ved må der være.

Karfolka var flinkere i skaving enn
kvinnfolka. De hadde bedre øvelse.

25. Veden tennes og brukes også
til bakstevd. Da legges den
rå inn i bakroven etter en baking.

26. Skav brukes ^{vel} litt ennå på mindre
bråk. Og i år - vinteren 1948 - kommer
kanskje skav også til å myknes på
større. Der er jo så lite høy etter
det sjeldne tinnår - 1947.

Ysserboe 5/1 1948

J. Ysserboe.